

Eesti kõrgkoolide 2012. aasta vilistlaste uuring

Laan, M., Kuusk, A., Sunts, H., Urb, J. (2015)
Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Lühikokkuvõte

Uuringu eesmärk

Eesti kõrgkoolide 2012. aasta vilistlaste uuringu eesmärk oli ülevaate saamine vilistlaste lõpetamisjärgsest tegevusest, toimetulekust tööturul ja hinnangutest kõrgkooli õppetöö kvaliteedile ning omandatud pädevustele.

Kõiki kõrgkooli hõlmav uuring viidi esmakordselt läbi 2011. aastal, uuriti 2009. aastal lõpetanud. Käesolev on järg eelnevale, hindamaks vahepealsel ajal (2009-2012) toimunud muutusi.

Metoodika

Uuring koosnes kuuest etapist: 1) veebipõhise küsitlusankeedi ette valmistamine, 2) küsitluse läbiviimine, 3) tulemuste analüüsimine ja intervjuu kava koostamine, 4) välismaalastest vilistlastega intervjuude läbi viimine ja tulemuste analüüsimine, 5) uuringu aruande koostamine ja 6) tulemuste tutvustamine.

Ankeetküsimustikule vastas 3443 inimest. Andmete puhastamise käigus jäeti välja 160 vastanut. Kokku on analüüsitud seega 3283 vilistlaste hinnanguid 22 kõrgkoolist. Vastasmääraks kujunes 29,5%. Eestist pärit tudengeid oli vastanute seas 97,8% (3060 vastanut); välismaalasi 2,2% (223).

Valim

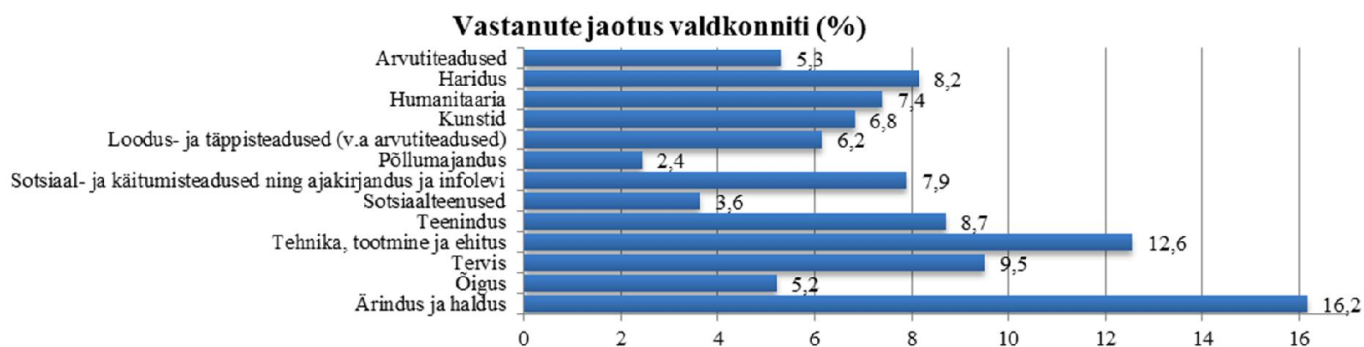
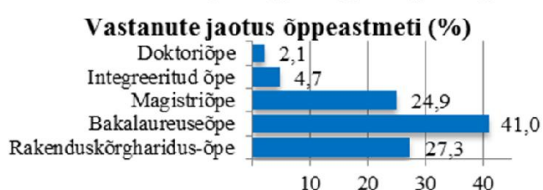
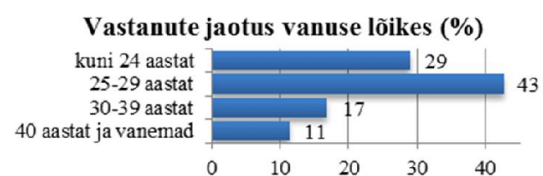
Vastanute hulgas oli 71% naisi ning 29% mehi, üldkogumi andmetel on naiste ja meeste suhe 2012. aastal lõpetanute hulgas 67:33, seega nagu tavapärastelt, olid naised aktiivsemad vastajad.

Nii vanuse, õppeastmete kui valdkondade lõikes vastab valimi jaotus üldkogumi jaotusele.

Kõige rohkem (43%) vastanuid jäi vanusevahemikku 25–29 aastat, järgnes kuni 24-aastaste vanusegrupp. Vanematesse vanusegruppidesse kuuluvaid vastanuid oli vähem.

Bakalaureuseõppe lõpetanuid oli 41%. Kuna integreeritud õppe lõpetajatele omistatakse magistrikraad, siis vaadeldakse neid analüüsis koos magistriõppe lõpetanutega.

Kõige rohkem vastanuid lõpetas äranduse ja halduse valdkonnas¹, järgneb tehnika, tootmise ja ehituse valdkond, ülejäänute valdkondade osatähtsus jääb alla 10%.

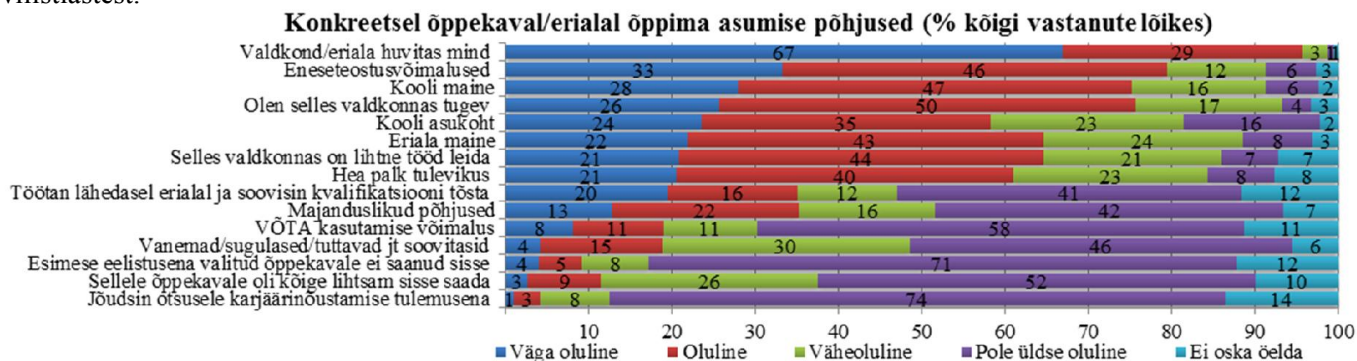

¹ uuringus ei tähistata valdkond õppevaldkonda Kõrgharidusstandardi jaotuse mõistes - klassikalisi õppevaldkondi on vaadeldud detailsemalt ning neid nimetatakse läbivalt valdkondadeks.

Tulemused

Vilistlaste erialavalikut mõjutanud tegurid

Kooli ja eriala valikut põhjendati huviga eriala/valdkonna vastu (96% vastanutest pidas seda oluliseks või väga oluliseks). Tähtsustati ka eneseteostusvõimalusi, kooli mainet ning isiklikke eeldusi valitud valdkonnas. Karjäärinõustamist ning seda, et esimese eelistusena valitud õppekavale sisse ei saadud, ei peetud enamasti eriala ja kooli valikul oluliseks – nii vastas kolmveerand (74%) küsitletud vilistlastest.

Õpingud ja töötamine

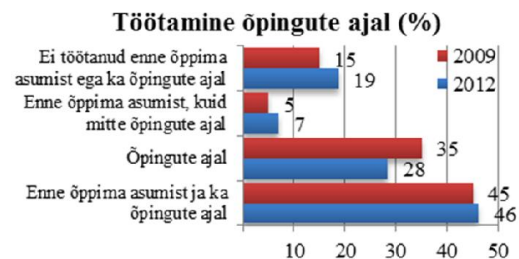
Õpingute ajal töötas 74% vastanutest, sh nii enne õppima asumist kui õpingute ajal 46% ning ainult õpingute ajal 28%. Võrreldes 2009. aasta vilistlaste uuringuga õpingute ajal töötamine vähenenud.

Õppeastmeti töötavad sagedamini õpingutega paralleelselt magistri- ja doktoriõppe lõpetanud – vastavalt (80 ja 89%); samas ka bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppe lõpetanutest enamik töötas õpingute ajal (vastavalt 67% ja 76%).

Valdkonniti töötasid kõige sagedamini äriduse ja halduse (84%), hariduse (83%) ja arvutiteaduste (80%) valdkonna vilistlased; kõige vähem põllumajanduse valdkonna vilistlased (36% ei töötanud).

Peamise põhjusena töötamisele nimetati majanduslikku toimetulekut (46% töötavatest vastanutest pidas seda kõige olulisemaks põhjuseks). Oluliste põhjustena toodi veel välja soovi end teostada, elatustaset tõsta ja erialase töökogemuse saamist.

Õpinguteaegne töö ja õpitav eriala oli suuremal või vähemal määral seotud 77% õpingute ajal töötanud vilistlasel. Õppetaset ei olnud õpinguteaegne töö ja õpitav eriala seotud üksikutel doktoriõppe lõpetanutel (3%), 14% magistriõppe ja 18% rakenduskõrgharidusõppe lõpetanutel kes töötasid; märksa suurem oli see osakaal bakalaureuseõppe lõpetanute puhul – ligi 37%.

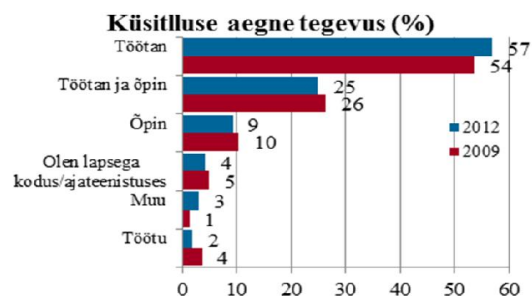
Lõpetamisjärgne tegevus

Töökoht on ligi kaks aastat pärast lõpetamist 82% vastanutest. Seejuures samal ajal töötab ning õpib veerand vastanutest. Ülejäänud 18% vilistlastest pooled õpivad, veerand on lapsega kodus või ajateenistuses; töötud on üksikud.

Õppetasete lõikes on madalaim töötavate vastanute osakaal bakalaureuseõppe (74%), kõrgeim rakenduskõrgharidusõppe (88%) lõpetanute seas; järgnevad doktoriõppe (87%) ja magistriõppe (87%) lõpetanud.

Valdkonniti on kõige vähem töötuid teeninduse (0,8%) ning üldiste loodus- ja täppiseaduste (0,8%) lõpetanute hulgas; kõige rohkem humanitaaria (2,5%), kunstide (2,3%) ja sotsiaalteenuste (2,2%) lõpetanute seas.

Peamine sissetulekuallikas on töötaval vastanutel on töötasu, seda ka tööga paralleelselt õppival vastanutel. Töötaval ja samaaegselt õppival vilistlastel olulisel kohal ka abikaasa või elukaaslase sissetulek ning toetused ja abirahad. Erinevad on nende sissetulekuallikad, kes ainult õpivad: neile on kõige olulisem sissetulekuallikas abikaasa või elukaaslase, vanemate sissetulek ja teiste sugulaste toetus (78%); teisel kohal on toetused, abirahad, alimendid, pension, stipendium (56%). Võrreldes teiste gruppidega on märgatavalt olulisem roll ka säästudest ja vara müügist saadaval tulul (20%).

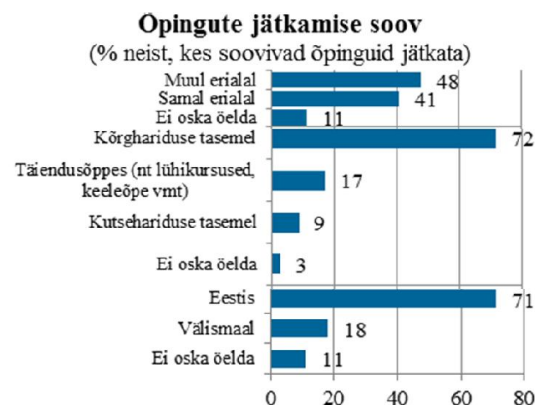
Õpinguid soovib jätkata lähitulevikus 17% kõigist vastanutest, see moodustab veidi enam kui veerandi neist, kes hetkel ei õpi.

Muul erialal, ehk erialal, mis erineb äsja lõpetatud õpingutest, soovivad end täiendada ligi pooled neist, kes vastamise ajal ei õppinud aga soovisid õpinguid jätkata; samal erialal soovib jätkata 41%.

Tasemeõppes soovib õpinguid jätkata valdav enamus (81%), sh 9% kutsehariduse tasemel ja ülejäänud kõrghariduses.

Eestis soovib õpinguid jätkata ligi 71% neist, kes plaanivad õpinguid jätkata, vaid 18% plaanib õpinguid alustada/jätkata välismaal.

Põhjuseks õpingute jätkamiseks nimetasid soovi ennast täiendada nii need, kes alles plaanisid õpinguid jätkata kui need, kes juba olid õppima asunud. Üle 80% pidas oluliseks ka soovi saada parem töökoht ning kõrgemat palka.

Toimetulek tööturul

Töö ja õpitud eriala on vilistlaste endi hinnangul suuremal või vähemal määral seotud 86% töötavatest vastanutest. Põhjuseks, miks ei töötata erialasel tööl, toodi lisaks erialase töö mitte leidmisele välja ka teisi põhjusi: näiteks tõdeti, et teises ametis on palk ja töötingimused paremad, olemasolev töö on huvitavam vms.

Valdkondade lõikes on kõige enam töö ja õpingud seotud² tervise (93%) ning arvutiteaduste (90%) lõpetanutel; kõige harvem humanitaaria (41%) ja põllumajanduse (52%) valdkondade lõpetanutel.

Õpetasemete lõikes on seotus madalaim bakalaureuseõppe (57%) lõpetanute põhitöö ja eriala vahel, doktoriõppe lõpetanute põhitöö on erialaga seotud 94% töötavatest vastanutest; magistriõppe ja rakenduskõrghariduse lõpetanute puhul on vastav näitaja 80%.

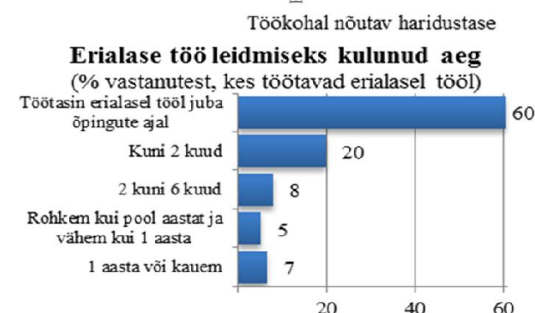
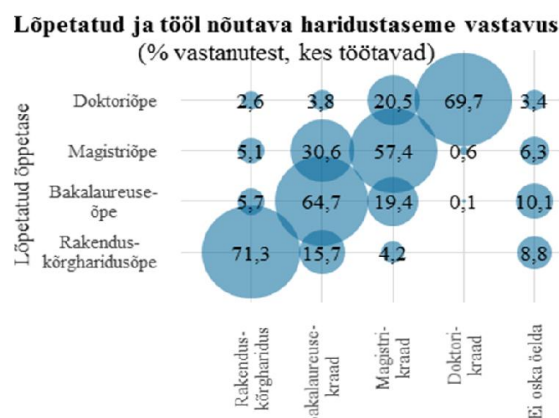
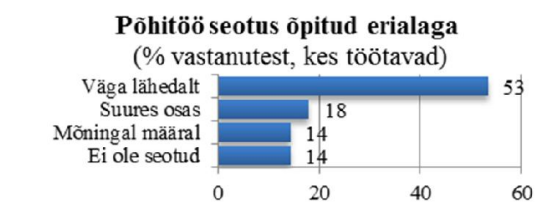
Kõrgharidust eeldaval ametikohal töötab enda hinnangul 75% töötavatest vilistlastest. Arvestades, et kõigil vastanutel on kõrgharidus, võib järeldada, et ligikaudu veerand töötavatest vilistlastest ei tee oma kvalifikatsioonile vastavat tööd; teisalt tuleb arvestada, et madalamat haridustaset nõudvat tööd tegevatest omakorda ligi kolmandik jätkab õpinguid paralleelselt töötamisega.

Lõpetatud haridustase vastab tööl nõutavale haridustasemele enamiku küsitletud vilistlaste hinnangul. Samas töötab ligi 20% bakalaureusekraadi ja ligi 21% doktrikraadi saanutest magistrikraadi eeldaval ametikohal ning enam kui 30% magistriõppe lõpetanutest töötab ametikohal, mis eeldab bakalaureusekraadi.

Töö valiku põhjenduseks toodi kõige sagedamini olulisima põhjuseks välja, et töö oli õpitud erialaga seotud, sageduselt järgmisena mainiti enese proovilepanekut ning häid karjääri- ja arenguvõimalusi. Harva nimetati töö valiku põhjuseks pikka puhkust, soovi saada ükskõik millist tööd; probleemi erialase töö leidmisega ning töökohal saadavaid soodustusi.

Erialase töö leidmiseks kulus kuni 2 kuud viiendikul neist, kelle põhitöö on seotud õpitud erialaga; 60% töötasid aga erialasel tööl juba õpingute ajal. Ligi 20% kulus selleks kauem kui 2 kuud.

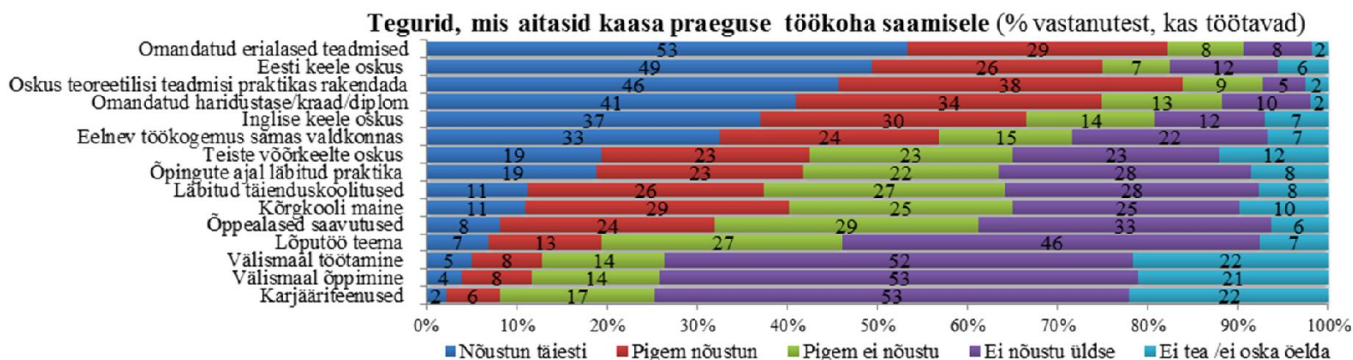
Valdkonniti kulus erialase töö leidmiseks kauem kui aasta ca 10% õiguse, humanitaaria, kunstide, teeninduse ning sotsiaal- ja käitumisteaduste ning ajakirjanduse ja infolevi valdkonna lõpetanutest. Õpingute ajal töötamist (erialasel tööl) esines kõige rohkem arvutiteaduste ning ääriduse ja halduse valdkonna vastanute seas.

² Vastusevariandid „Väga lähedalt“ ja „Suures osas“

Töökoha leidmise peamise viisina mainiti enim isiklikku pakkumist (26%), sellele järgnesid personaliotsingu portaalist saadud tööpakkumised ning ise tööandajaga ühenduse võtmine. Harvem leiti töö Töötukassa kaudu või seeläbi, et organisatsioon käis oma töötamisvõimalusi kõrgkoolis tutvustamas.

Töökoha saamisele aitasid kaasa kõige enam kaasa omandatud erialased teadmised, eesti keele oskus, oskused teoreetilisi teadmisi praktikas rakendada ning omandatud haridustase/kraad/diplom. Välismaal töötamist ja õppimist ei peetud olulisteks, samas ei õppinud 87% vilistlastest lõpetatud õpingute vältel välismaal. Välismaal õppimist pidasid oluliseks need, kes seda teinud olid, kusjuures mida kauem välismaal viibiti, seda olulisemaks teguriks seda ka peeti. Karjääriteenuseid peeti kõige vähem oluliseks.

Täiskoormusega töötab ligi kolmveerand töötavatest vastanutest (82% kõikidest vastanutest) ja 14% osalise koormusega. Osalise koormusega töötavatest vastanutest õpib samal ajal ligi 70% ning osalise koormusega töötatakse peamiselt omal soovil; ligi viiendik osalise koormusega töötajatest sooviks töötada täiskoormusega, kuid tööandja ei võimalda seda.

Brutokuupalk jääb täiskohaga töötavatel inimestel enamasti vahemikku 600-1200 eurot. Hooaja ja juhtuotod töötavate inimeste palk jääb pigem alla sellele.

Valdkondade lõikes paistab silma arvutiteaduste valdkond, kus ligi 34% vastanutest kuulub kõige kõrgemasse palgagruppi (üle 1800 euro kuus), teiste valdkondade puhul jääb kõrgeimasse palgagruppi kuuluvate vastanute osakaal alla 20%. Kõige madalamas palgagrupis on võrreldes teiste valdkondade esindajatega rohkem kunstide, humanitaaria ning üldise loodus- ja täppisteaduste valdkonna esindajaid.

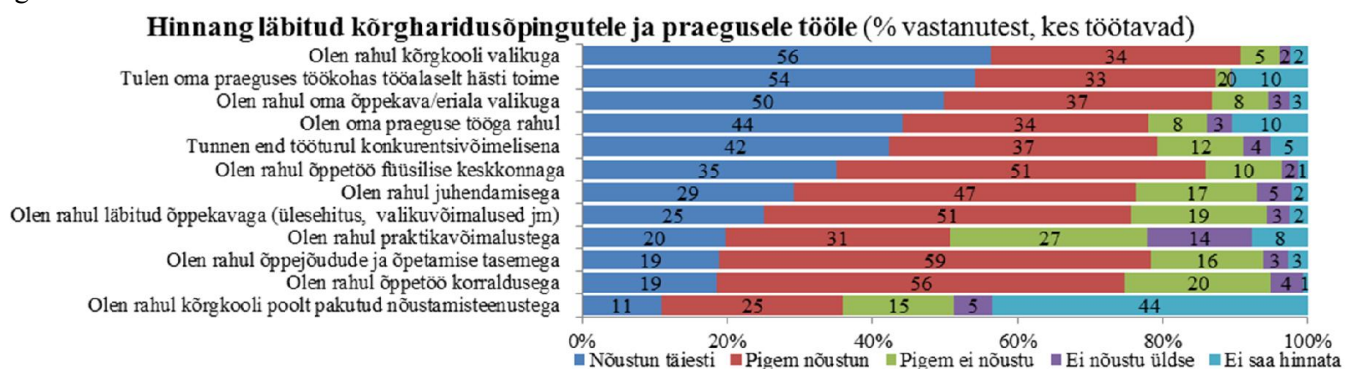
Välismaal töötajatest (7% töötavatest vastanutest) plaanib Eestisse naasta 37%, suurem osa vastanutest ei oska oma plaane selles osas hinnata. Välismaal töötajate hulgas leidub enim neid, kes töötavad Euroopa Liidu piires, näiteks Soomes ja Suurbritannias. Samas leidub ka neid, kes on tööl Ameerika Ühendriikides, Hiinas või Venemaal.

Välismaalt pärit ja Eestis töötavate Eesti kõrgkoolide vilistlastest 21% kinnitas, et plaanib Eestisse jääda pikemaajaliselt – kauemaks kui 10 aastat, 4% on kavas Eestisse jääda lühemaks perioodiks kui üks aasta. Suur osa välismaalt pärit vilistlastest (38%) ei oska öelda, kas neil on kavas Eestisse jääda.

Teadusalasest koostööst või karjäärast Eesti kõrgkoolis on huvitatud ligi 70% välismaalt pärit magistri- ja doktoriõppe vilistlastest. Samas näitavad andmed, et igast valdkonnast jäid Eestisse tööle üksikud lõpetanud.

Hinnangud läbitud õpingutele

Rahulolu õpingutega oli kõrge: kõrgkooli valikuga oli rahul ligi 91% lõpetanutest, õppekava/eriala valikuga ligi 87% lõpetanutest. Kõrgelt hinnati ka oma toimetulekut töökohal ning ka rahulolu tööga oli kõrge.

Praktikavõimaluste suhtes on vilistlased kriitilisemad: pooled vastanutest ei olnud pakutavate võimalustega rahul. Eristusid rakenduskõrghariduse lõpetanud, kellest rohkem kui kolmveerandi arvates sisaldas õppekava praktikat piisavalt. Varieeruvus oli suur valdkondade lõikes: alla 30% hindasid praktikat piisavaks humanitaaria (18%), sotsiaal- ja käitumisteaduste (26%) ja õiguse (29%) lõpetanud. Praktika piisavust hinnati kõige kõrgemalt tervise, samuti oli sotsiaalteenuste valdkonnas.

Tuutorite ning karjääri- ja õppekorraldusnõustajate tuge ei vajanud kõrgkoolides õppides 45% lõpetanutest. Samas 12% vastanutest leidis, et nad vajasisid, kuid ei saanud tuge piisavalt, 12% polnud aga kõrgkoolide poolt pakutavatest võimalustest teadlik.

Õppekava eesmärgipärasust ja vastavust tööturu ootustele hinnati 2009. aasta ja 2012. aasta vilistlaste poolt sarnaselt: üle 80% vastanutest teadis õpinguid alustades õppekava eesmärgi ja õpiväljundeid ning kolmveerand hindas läbitud õpet oma ootustega vastavuses olevaks.

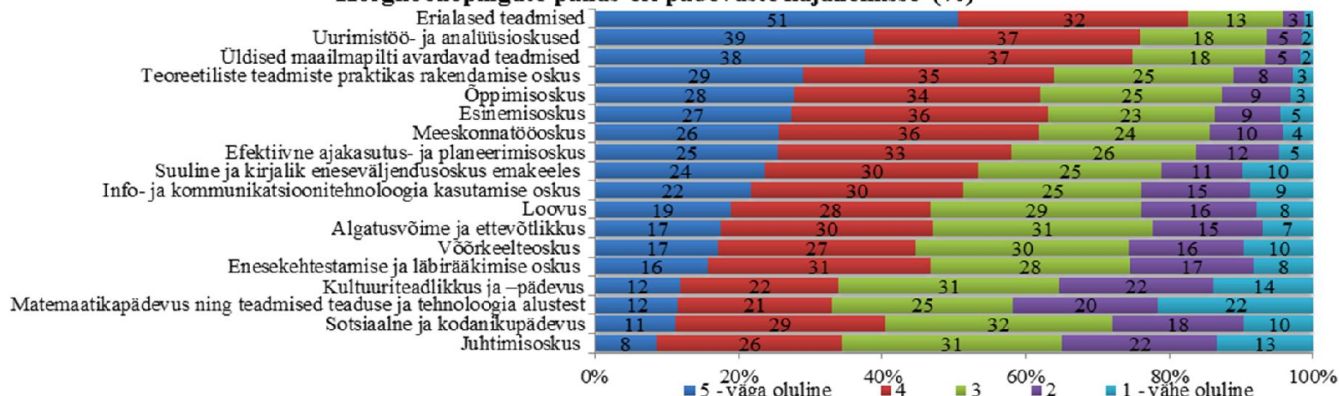
Töös kasutatavaid teadmisi ja oskusi omandati õpingute käigus enim tervise (86%) ja hariduse (79%) valdkonna ning vähim põllumajanduse valdkonna lõpetanute hinnangul, väitega nõustujate osakaal oli madal ka humanitaaria ja teeninduse valdkonna vastanute seas.

Pädevustest on kõrgkooliõpingud enim kaasa aidanud erialaste teadmiste omandamisele. Õpingute käigus on täiendatud ennekõike ka uurimis- ja analüüsioskusi ning üldisi maailmapilti avardavaid teadmisi. Kriitiliselt hinnati järgnevate oskuste arendamist: juhtimisoskus, sotsiaalne- ja kodanikupädevus, matemaatikapädevus ning kultuuriteadlikkus ja -pädevus. Kõikide pädevuste lõikes esineb õppetasete vahel keskmistes tasemetes statistiliselt olulisi erinevusi, mis on kooskõlas eri tasemetele seatavate eesmärkidega.

Hinnangud läbitud õppekavale (%)

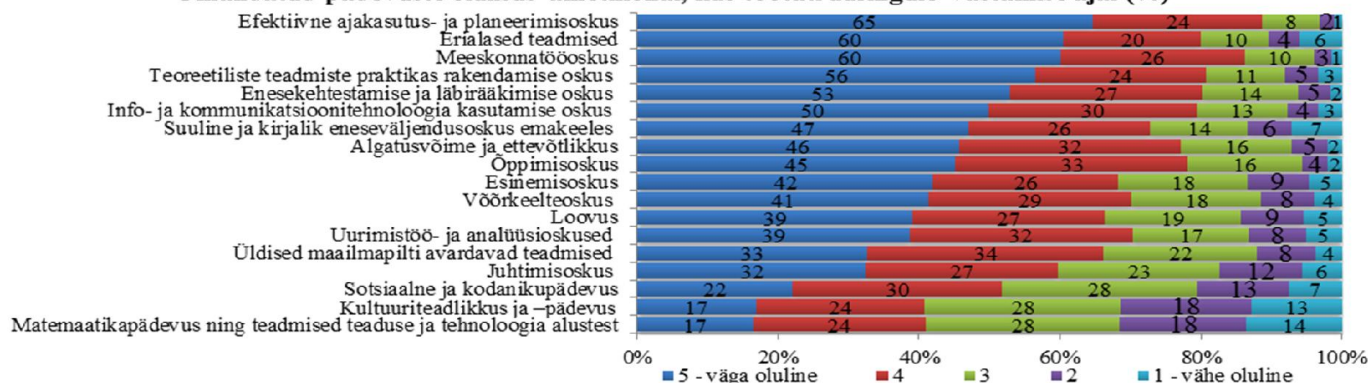

Kõrgkooliõpingute panus eri pädevuste kujunemisse (%)

Oma töös peetakse kõige olulisemaks järgmisi kõrgkooliõpingute ajal omandatud pädevusi: efektiivne ajakasutus- ja planeerimisoskus, meeskonnatööoskus, erialased teadmised, teoreetiliste teadmiste praktikas rakendamise oskus, enesekehtestamise ja läbirääkimise oskus ning info- ja kommunikatsiooni-tehnoloogia kasutamise oskus.

Omandatud pädevuste olulisus ametikohal, kus töötati uuringule vastamise ajal (%)

Välismaal õppis lõpetatud õpingute vältel 13% vastanutest, sealjuures 4% õppis välismaal kauem kui üks semester. Õppetasemeti õppisid välismaal kõige sagedamini doktoriõppe lõpetanud (ligi 38%); vähem magistri-(16%) ja bakalaureuseõppe (13%) lõpetanud ning ligi 7% rakenduskõrgharidusõppe lõpetanutest. Valdkonniti on teistest enam välismaal õppimas käinud kunstide ja humanitaaria valdkondade lõpetanud, millele järgnesid loodus- ja täppisteadused (v.a arvutiteadused) ning põllumajandus. Kõige vähem õpiti lõpetatud õpingute käigus välismaal sotsiaalteenuste valdkonnas.

Välismaalastest vilistlaste hinnangud

Eestis läbitud õpingud vastasid ootustele valdava enamuse intervjueeritud välismaalastest vilistlaste hinnangul. Enamus soovitas Eestit kui head õppimiskohta ka teistele.

Kogu valimist moodustavad välismaalastest vilistlased 2,2% (223 vastanut). Nende kogum on võrreldes kogu valimiga oluliselt võrdsemalt naiste ja meeste vahel jaotunud: naisi on 54% ja mehi 46% (kogu valimis oli naiste-meeste osakaal 71:29). Samuti erineb välismaalastest vilistlaste jaotus õppetasemeti. Kui Eestist pärit vastanute seas oli enim oli bakalaureuse taseme vilistlasi (69%), siis välismaalastest vilistlaste seas oli kõige enam magistriõppe lõpetanuid (60%); doktoriõppe lõpetanuid oli ligi 14% (Eestist pärit tudengite puhul ligi 2%).

Valdkonniti oli kõige rohkem välismaalasest vastanuid humanitaaria valdkonnast (21%), järgnes kunstide valdkond (14%). Teiste valdkondade lõpetanuid oli vastanutest alla 10%. Eestist pärit vilistlaste puhul olid suurema osakaaluga valdkonnad äridus ja haldus ning tehnika, tootmine ja ehitus.

Tuutorite, karjääri- ja õppekorraldusnõustajate, sekretäride, psühholoogide jt tugiteenustega oli rahul 43%, välismaalt pärit lõpetanutest (Eestist pärit lõpetanutest 30%). Samas oli välismaalt pärit vastanute seas suurem nende osakaal, kes ei olnud sellest võimalusest teadlikud (ligi 21% välismaalt pärit vs 12% Eestist pärit vastanutest). Kõige enam oli neid, kes ei olnud pakutavatest võimalustest teadlikud tehnika, toomise ja ehituse; õiguse ning kunstide valdkonnas (enam kui 30% välismaalt pärit vastanutest). Õppetasemete lõikes ei olnud sedalaadi toest teadlikud peamiselt rakenduskõrghariduse lõpetanud, järgnesid bakalaureuseõppe vilistlased.

Telefoniintervjuud viidi läbi 20 välismaalt pärit vilistlasega. Pooled intervjueeritavatest olid intervjuu läbi viimise hetkel Eestis tööl või doktorantuuris, pooled töötasid välismaal. Pääaegu kõik intervjueeritavad ütlesid, et Eestis läbitud õpingud vastasid nende ootustele. Positiivsete aspektidena toodi Eestis läbitud õpingute kohta välja peamiselt järgmist:

- kaasaegne õpe nii meetodite kui ka keskkonna poolest;
- hea ja inimlik läbisaamine õppejõududega;
- hea arvutite ja muu infotehnoloogia rakenduste kättesaadavus;
- võimalus käia konverentsidel;
- saadava hariduse kõrge tase;
- õppejõudude hea tase;
- hea teoreetilise ja praktilise õppe tasakaal;
- avatus rahvusvahelisele teadusele.

Suurem osa intervjueeritutest tõi välja, et Eestis elamine on odav ning saadava hariduse “hinna ja kvaliteedi suhe” väga hea. Samuti peeti väga oluliseks üldist toetavat ning sõbralikku keskkonda nii laiemas (elupaik) kui ka kitsamas (ülikooli kollektiiv) võtmes.

Negatiivsete aspektidena Eestis läbitud õpingute puhul toodi välja peamiselt järgmist: õpetamise tase oleks võinud olla kõrgem; süsteemidest mitte aru saamine, liiga palju üldaineid; spikerdamise tolereerimine õppejõudude poolt; liialt jäik õppekava. Võrreldes omavahel positiivseid ja negatiivseid aspekte, tuleb märkida, et esimeste puhul mainiti teemasid mitmeid kordi, teiste puhul oli tegemist pigem üksikjuhtumitega.